

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра політології та публічного управління

На правах рукопису

ШАМРИНСЬКА ЛІЛІЯ ІВАНІВНА

**УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітньо-професійна програма: «Державна служба»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
ЯРОШ ЯРОСЛАВ БОГДАНОВИЧ
доктор політичних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри політології та
публічного управління

від

2025 р.

Завідувач кафедри

(

)

проф. Бусленко В.В.

ЛУЦЬК - 2025

АНОТАЦІЯ

Шамринська Лілія Іванівна. Участь громадських організацій у реалізації державної молодіжної політики в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр». Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування». Освітньо-професійна програма «Державна служба». – Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025. 57 с.

У магістерській роботі розкриваються окремі аспекти участі громадських організацій через взаємодію з державними інституціями у реалізації державної молодіжної політики України.

Об'єктом даного дослідження є державна молодіжна політика, її сучасний стан та перспективи розвитку в Україні.

Предметом дослідження є участь громадських організацій у реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Метою магістерського дослідження є комплексний аналіз участі громадських організацій у реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність розв'язання таких завдань: виявити генезу розвитку громадських організацій; визначити вплив громадських організацій на реалізацію державної молодіжної політики; з'ясувати організаційно-правові аспекти співпраці органів влади та громадських організацій; об'єктивно оцінити нинішній стан та тенденції розвитку державної молодіжної політики в Україні.

Ключові слова: громадські організації, державна молодіжна політика, молодіжні громадські організації, громадянське суспільство, участь.

ABSTRACT

Shamrynska Liliia Ivanivna. Participation of Public Organizations in the Implementation of State Youth Policy in Ukraine. – Qualification scientific work as a manuscript.

Thesis submitted for the degree of “Master.” Specialty: 281 “Public Administration.” Educational and professional program “Civil Service.” – Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025. 57 p.

The master’s thesis reveals certain aspects of the participation of public organizations, through interaction with state institutions, in the implementation of state youth policy in Ukraine.

The object of this study is state youth policy, its current state, and prospects for development in Ukraine.

The subject of the study is the participation of public organizations in the implementation of state youth policy in Ukraine.

The purpose of the master’s research is a comprehensive analysis of the participation of public organizations in the implementation of state youth policy in Ukraine.

The realization of this purpose necessitated solving the following tasks: to identify the genesis of the development of public organizations; to determine the influence of public organizations on the implementation of state youth policy; to clarify the organizational and legal aspects of cooperation between public authorities and public organizations; to objectively assess the current state and development trends of state youth policy in Ukraine.

Key words: public organizations, state youth policy, youth public organizations, civil society, participation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	10
1.1 Стан наукової розробки проблеми	10
1.2. Соціально-політична сутність громадських організацій.....	14
РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	19
2.1. Учасники реалізації державної молодіжної політики	19
2.2. Організаційно-правові аспекти співпраці органів влади та громадських організацій в Україні.....	25
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	32
3.1. Суб'єктність громадських організацій в Україні.....	32
3.2. Тенденції реалізації державної молодіжної політики в Україні	37
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДМП	–	Державна молодіжна політика
ГО	–	Громадська організація
ГС	–	Громадянське суспільство
ГІ	–	Громадські ініціативи
НГО	–	Неприбуткова громадська організація
НДО	–	Недержавна громадська організація
ОГ	–	Об'єднання громадян
ОГС	–	Організації громадянського суспільства

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток соціального діалогу в Україні та встановлення рівноправної співпраці між органами влади й громадськими організаціями у вирішенні соціальних проблем і запобіганні ризикам є ключовою умовою формування демократичного управління та прозорості діяльності державних інституцій. Європейська модель державного врядування, що ґрунтується на принципах демократії, передбачає активну участь громадян у соціально-економічних і політичних процесах, а також чітке розмежування функцій влади та інститутів громадянського суспільства.

Соціальна орієнтація державної політики створює умови для гідного життя, безпеки та вільного розвитку особистості. В Україні особливо актуальним є питання ефективної взаємодії влади й громадських організацій у сфері соціальної безпеки, адже зростає роль громадянських об'єднань у визначенні пріоритетів та формуванні стратегій її реалізації. Така співпраця сприяє кращому розумінню суспільством логіки державних рішень і сутності політики, яку здійснюють органи влади.

Дослідження участі громадських організацій у реалізації державної політики зумовлюється сучасними суспільно-політичними обставинами. У науковому дискурсі проблема розвитку громадських організацій здебільшого аналізується крізь призму правових засад їхньої діяльності та кількісних показників функціонування. Водночас особливої ваги набуває завдання уточнення трансформацій їхнього впливу на державну молодіжну політику як на всеукраїнському, так і на місцевому рівнях.

Проблематика участі громадських організацій у здійсненні державної молодіжної політики в сучасній Україні має багатовимірний характер. Її комплексність полягає у необхідності одночасного розгляду низки ключових

аспектів, серед яких: правове регулювання діяльності громадських організацій; визначення прав і обов'язків громадян перед державою та відповідальності держави перед громадянами; з'ясування місця й ролі громадських структур у суспільно-політичних процесах. Таким чином, дослідження інституційного розвитку молодіжних організацій потребує інтегративного підходу, що поєднує правові, політичні та соціальні виміри.

Залучення громадських організацій до процесу формування та реалізації державної молодіжної політики є важливим елементом демократизації суспільства в умовах інтеграції України у світову спільноту. Відтак виникає потреба у науковому дослідженні участі громадських організацій у прийнятті управлінських рішень та розробці моделей взаємодії влади і громадських організацій. Така співпраця сприяє кращому розумінню суспільством логіки державних рішень і сутності політики.

Мета і завдання дослідження. *Метою* магістерського дослідження є комплексний аналіз участі громадських організацій у реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

- виявити генезу розвитку громадських організацій;
- визначити вплив громадських організацій на реалізацію державної молодіжної політики;
- з'ясувати організаційно-правові аспекти співпраці органів влади та громадських організацій;
- об'єктивно оцінити нинішній стан та тенденції розвитку державної молодіжної політики в Україні.

У магістерській роботі розкриваються окремі аспекти участі громадських організацій через взаємодію з державними інституціями у реалізації державної молодіжної політики України.

Об'єктом даного дослідження є державна молодіжна політика, її сучасний стан та перспективи розвитку в Україні.

Предметом дослідження є участь громадських організацій у реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Методи дослідження. У дослідженні використано комплексний підхід до аналізу процесу формування державної молодіжної політики, що охоплює системний, функціональний, причинно-наслідковий та формально-логічний методи. Основним інструментом став системний аналіз, який передбачав розподіл процесу вироблення політики на окремі етапи та визначення груп учасників. Такий підхід дозволив показати цілісність державно-політичного процесу та виявити різні типи взаємозв'язків між його прямими й опосередкованими учасниками.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розширенні наявних уявлень про процес формування державної молодіжної політики в Україні та його взаємозв'язок з основними й другорядними учасниками. Сформульовані та науково обґрунтовані рекомендації можуть бути використані органами виконавчої влади для вдосконалення визначення пріоритетних напрямів державної політики, розроблення програм розвитку та забезпечення демократизації процесу ухвалення управлінських рішень. Окремі результати дослідження можуть бути використані під час викладання освітніх компонентів у закладах вищої освіти.

Апробація результатів магістерської роботи. Окремі положення дослідження апробовані на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та аспірантів (м. Луцьк, 29 квітня 2025 р.).

Публікація. Шамринська Л. Співпраця молодіжних громадських організацій з владою. Україна у світовому просторі: минуле і сучасність: зб.

мат. IV Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів (м. Луцьк, 29 квітня 2025 р.); упорядники Н. В. Кінд-Войтюк, Д. Г. Гусак. Луцьк, 2025. С.92-94.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи 57 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми

Сьогодні дослідження, які стосуються державної молодіжної політики займають вагоме місце у різних галузях науки. Велика кількість публікацій, наукових праць, навчальних посібників та швидкий розвиток аналізу державної політики як прикладної сфери, професійної діяльності й навчальної дисципліни свідчать про значну увагу до неї як до важливого чинника суспільного життя та управління соціально-економічними процесами.

Науковці наголошують, що особливістю цього напрямку є міждисциплінарність, тобто активне поєднання й взаємопроникнення різних наук, необхідних для комплексного розуміння державної політики [16, 17]. Це проявляється у використанні спільного понятійного та методологічного інструментарію кількох дисциплін. Такий науковий супровід державної політики вирізняється різноманіттям напрямів і концепцій, багатогранністю її вимірів та характеристик, що охоплюють широку палітру теорій, підходів, доктрин і методів різних наукових шкіл.

Аналіз вітчизняних і зарубіжних праць з теоретичних питань вироблення державної політики показує, що особливу увагу дослідників привертає вивчення процесу політики як послідовності стадій та участі у ньому головних акторів (агентів), а також детермінантів політики, тобто причин, які є відповідальними за появу політики [6, 48]. Наукові дослідження цього напрямку та проблематики спрямовані до реальної розробки політики, з урахуванням дій різних акторів на певних стадіях процесу та складаються з досліджень конкретних ситуацій або з намагання зробити загальні, але описові пропозиції щодо природи процесу вироблення державної політики. В першу чергу необхідно виділити праці Дж.Андерсена, П.Брауна, Е.Вудгауза,

М.Говлета, Т.Дая, Дж.Кінгдома, Г.Лассвелла, Ч.Ліндблома, Л.Пала, В.Парсонса, М.Рамеша [5; 15; 16].

У праці Ч. Лінблома та Е. Вудгауза «Процес вироблення політики» [15] серед ключових аспектів аналізу державної політики значну увагу приділено так званим головним учасникам цього процесу. Автори намагаються визначити роль державної бюрократії, груп інтересів, обраних посадовців та неурядових організацій у формуванні політики. Окремо розглядається участь громадян як суб'єктів політичного процесу, а також взаємодія виборців із основними політичними акторами - насамперед партіями, які прагнуть здобути владу для реалізації державної політики. Важливим елементом дослідження є аналіз потреб та труднощів організованої співпраці між основними виробниками політики.

На основі вивчення американської системи автори доходять висновку, що вона фактично перебуває під контролем суспільних еліт і не забезпечує створення політики, яка б відповідала очікуванням громадян. Таким чином, розуміємо необхідність подальшого вивчення процесу вироблення державної молодіжної політики у взаємозв'язку з її ключовими учасниками.

Цікавою є праця Г. Колбеча «Політика» [10], у якій запропоновано концепцію «вертикальних» та «горизонтальних» вимірів процесу державної політики. Автор наголошує на обмеженості традиційного уявлення, що політика формується й реалізується виключно державними органами влади. Він доводить, що горизонтальні взаємозв'язки між учасниками політичного процесу часто визначають спектр можливих рішень і суттєво впливають на їх зміст. Саме ця складова дозволяє точніше визначати цілі політики, конкретизувати суспільні проблеми, формувати комплексні заходи, а також забезпечувати належний моніторинг та оцінювання її реалізації. Праця Г. Колбеча сприяє глибшому розумінню сутності державної політики та особливостей процесів, пов'язаних із її виробленням.

Розвиток громадянського суспільства в Україні зумовив потребу у вивченні його ролі та значенні для державної політики. Ця проблематика стала предметом наукових досліджень у працях О. Антонової [2], Т. Брус [4], Л. Левченко [14], В. Тертички [49]. У своїх публікаціях вони наголошують на необхідності використання аналізу державної політики як інструменту узгодження державних рішень з інтересами громадянського суспільства, представленого різними громадськими організаціями.

На певному етапі розвитку будь-яка держава виконує специфічну функцію щодо окремих соціальних груп, яку прийнято називати державною політикою. Якщо ця політика спрямована на вирішення питань виховання, освіти, праці, побуту, відпочинку, духовного та фізичного розвитку молодого покоління, її визначають як державну молодіжну політику.

Згідно з Декларацією «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (грудень 1992 р.), державна молодіжна політика - це системна діяльність держави у взаємодії з особистістю, молоддю та молодіжним рухом, що здійснюється у законодавчій, виконавчій та судовій сферах. Її метою є створення соціально-економічних, політичних, організаційних і правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального й фізичного розвитку молоді, а також реалізації її творчого потенціалу як в інтересах самої молоді, так і держави.

Варто підкреслити, що державна молодіжна політика є складовою загальної молодіжної політики. Попри зовнішню схожість визначень, вони позначають різні явища: молодіжна політика охоплює діяльність усіх суспільних інституцій щодо молоді, тоді як державна молодіжна політика характеризує саме взаємовідносини держави та молодого покоління. Вона реалізується на загальнонаціональному рівні, а центральні органи влади впроваджують її в регіонах з урахуванням місцевої специфіки. На рівні областей, районів, міст і громад її здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування, а також трудові колективи.

Формування державної молодіжної політики незалежної України позначився загостренням соціально-економічних, політичних і духовних процесів, а також впливом інтеграційних і глобалізаційних тенденцій на розвиток та взаємини між державами. Це зумовило потребу у створенні та реалізації принципово нової державної молодіжної політики, яка з розвитком суспільства потребує постійного вдосконалення.

Питаннями реалізації державної молодіжної політики залишаються в Україні займаються такі науковці як: В. Головенько, М. Головатий, М. Перепилиця, Ю. Якименко [69]. На державному рівні приймаються цільові молодіжні програми всеукраїнського та регіональних рівнів. Проблематикою громадських організацій, зокрема молодіжних, які є безпосередніми суб'єктами реалізації державної молодіжної політики відображені у працях А. Булавіна, В. Головенька, А. Корнієвського, В. Прилуцького, М. Пашко та ін.[17].

Узагальнюючи тематику та результати вітчизняних і зарубіжних досліджень, можна стверджувати, що процес реалізації державної молодіжної політики постійно перебуває у фокусі наукової уваги. Дослідники прагнуть охопити всі його складові - від самого процесу та його учасників до інститутів, інструментів і моделей, а також визначити сильні й слабкі сторони наявних підходів до вивчення державної молодіжної політики.

1.2. Соціально-політична сутність громадських організацій

Початок ХХІ століття відзначаються стрімким зростанням активності громадських організацій. Цей процес був настільки масштабним, що дослідники називають його «революцією асоціацій». У цьому контексті особливої актуальності набуває питання визначення сутності таких громадських організацій та розуміння їхньої специфіки як учасників, які дедалі більше впливають на процес реалізації державної молодіжної політики. Вони фактично виступають як анонімний «третій учасник» [5, 49], що робить їхнє дослідження важливим завданням для науки.

Коли йдеться про громадські організації то їм характерні основні ознаки:

- вони планують і реалізують колективні ініціативи для захисту чи досягнення власних інтересів;
- залишаються незалежними від органів державної влади;
- не мають на меті замінити державні структури чи захопити владу;
- діють у межах легітимно встановлених політико-правових норм.

Такі утворення формують внутрішню динамічну систему громадянського суспільства, відому як «третій сектор». Їхнє головне призначення полягає в агрегації та артикуляції інтересів: саме в цих громадських організаціях відбувається узгодження численних приватних вимог громадян і соціальних груп, трансформація розпливчастих поглядів у конкретні вимоги та вироблення на їх основі загальновизнаних цілей діяльності [12, 14].

Виникнення подібних організацій зумовлюється щонайменше однією або кількома взаємопов'язаними причинами:

- плюралізм суспільства - існування стійких груп людей зі спільними інтересами, які можуть бути реалізовані чи захищені лише шляхом колективних дій більшості зацікавлених осіб;

- наявність суспільної ніші, що не охоплена державним або підприємницьким сектором;
- історичні традиції та схильність народу до колективізму, спільного вирішення важливих питань за участю багатьох людей.

Такі чинники створюють передумови для формування організацій громадянського суспільства, які стають важливими елементами його розвитку.

Щодо сутності громадських організацій то – це об'єднання громадян, створені для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів (ст. 3 Закону України “Про об'єднання громадян”) [18].

До громадських організацій відносяться різноманітні недержавні неприбуткові утворення – об'єднання громадян, що виникають з їхньої ініціативи для реалізації довгострокових завдань. Вони не переслідують мету отримання прибутку, діють на основі власного статуту та вирізняються чіткою внутрішньою структурою. Такі об'єднання належать до соціальних організацій, які визначаються як «відносно автономні групи людей, спрямовані на досягнення певної мети шляхом спільних, узгоджених і координованих дій». Їхньою характерною рисою є наявність спеціалізованих структур, функцій, персоналу, ресурсів, механізмів контролю та засобів впливу, що відповідають поставленим цілям.

М. Логунова, В. Шахов та М. Шевченко трактують “громадські організації як добровільні об'єднання громадян, що формуються на основі їхніх спільних потреб та інтересів у різних сферах діяльності, а також з метою їх захисту у взаєминах з державою та іншими політичними інститутами суспільства”. Подібне визначення пропонує й В. Горбатенко, наголошуючи, що “громадські організації – це масові об'єднання громадян, створені з їхньої ініціативи для реалізації довгострокових завдань, які діють на основі статуту та відзначаються чіткою організаційною структурою” [12].

Слід підкреслити, що діяльність окремих видів об'єднань громадян

регулюється спеціальними законами. Зокрема, в Україні ухвалено та діють Закони “Про молодіжні та дитячі громадські організації” [24], “Про професійних творчих працівників та творчі спілки” [25], а також “Про благодійництво та благодійні організації” [20]. Водночас функціонування інших громадських організацій (у вузькому значенні цього поняття) визначається положеннями Закону України “Про об’єднання громадян” [18]. Згідно із Законом України “Про об’єднання громадян” [18], об’єднанням громадян вважається добровільне формування, створене на основі спільності інтересів для реалізації прав і свобод його учасників. У статті 3 цього ж закону громадська організація визначається як об’єднання громадян, спрямоване на задоволення та захист їхніх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів. Таким чином, відповідно до національного законодавства, основними ознаками громадської організації є:

- добровільність створення;
- єдність інтересів;
- спрямованість на задоволення та захист законних інтересів у різних сферах;
- спільна реалізація прав і свобод громадян;
- відсутність мети отримання прибутку.

При цьому будь-яке об’єднання громадян, незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, спілка, фонд тощо), визнається громадською організацією. Громадські організації можуть функціонувати на різних рівнях – місцевому, всеукраїнському та міжнародному.

Держава визнає важливість громадської ініціативи та виступає гарантом дотримання прав громадських організацій, забезпечуючи їм правову, інформаційну й організаційну підтримку. Вона сприяє реалізації статутних завдань об’єднань громадян, залучає їх до формування та реалізації державної політики, надає податкові пільги й може фінансувати окремі програми

громадських організацій.

У демократичній системі управління громадські організації розглядаються як важливий інститут формування громадянського суспільства та засіб управлінського впливу. Прийняття ключових рішень у такій системі відбувається через відкриту взаємодію різних, часто протилежних інтересів окремих осіб, соціальних груп і спільнот у межах громадянського суспільства та державних інституцій. Відповідно до концепції “належного управління” (good governance), громадські організації виступають одним із провідних механізмів забезпечення права громадян на вираження власних інтересів і участь у реалізації державної політики (молодіжної, соціальної тощо).

Громадські організації слід розуміти як об’єднання громадян, створені відповідно до законодавства з їхньої власної ініціативи на основі спільних потреб та інтересів. Їхня діяльність спрямована на реалізацію довгострокових цілей, пов’язаних із захистом немайнових прав і громадянських свобод, без прагнення отримання прибутку. Такі організації не перебувають під прямим управлінням держави. Вони можуть існувати у різних організаційно-правових формах, проте повинні:

- бути офіційно визнаними державою;
- залишатися самоврядними;
- не переслідувати мету отримання прибутку для його розподілу між учасниками;
- мати визначену структуру;
- дотримуватися внутрішніх процедур і правил управління та спільної діяльності, які визнаються всіма членами організації.

Сьогодні вже сформовано теоретичний базис дослідження державної політики. Основні концептуальні підходи, запропоновані у 1940–1960-х роках Г. Ласвеллом, Г. Саймоном, Д. Істоном та Ч. Ліндбломом (раціональний, системний та інкрементальний), стали фундаментом сучасних наукових пошуків моделі державної політики, яка б відповідала реальним умовам і

водночас була спрямована на їх удосконалення.

Важливим напрямом досліджень державної молодіжної політики є аналіз процесів її формування та реалізації. Останнім часом дедалі більше уваги приділяється необхідності розглядати реалізацію державної молодіжної політики у контексті інституцій. Зростає інтерес до ролі, значення та характеру впливу інституцій, що проявляється у трьох основних напрямках: економічному, соціологічному та політичному інституціоналізмі. Дослідження процесу формування державної молодіжної політики зосереджуються на аналізі динаміки прийняття рішень на окремих етапах політичного процесу, а також на вивченні структури механізму ухвалення рішень.

Серед ключових питань, які найчастіше привертають увагу фахівців, варто виокремити такі:

- сутність процесу формування державної політики;
- взаємозв'язок цього процесу з основними його учасниками;
- врахування дій різних суб'єктів на окремих етапах вироблення політики;
- вплив ідеологічних орієнтацій учасників на їхню діяльність;
- характер засобів реалізації державної політики.

Останнім часом особливий акцент робиться на осмисленні взаємодії державної політики та суспільного середовища. Громадські організації, що формують середовище державної політики, можуть виступати як учасники або співучасники реалізації державної молодіжної політики. Для аналізу їхньої участі необхідно враховувати весь спектр таких інституцій, їхню політико-правову природу та зміст діяльності.

РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКИХ

ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

2.1. Учасники реалізації державної молодіжної політики

Процесуальні аспекти формування державної політики залишаються у фокусі постійної уваги наукових досліджень. Наукова спільнота пропонує численні спроби сформуванню найбільш прийнятну теоретичну модель процесу вироблення державної політики в тому числі молодіжної.

На думку українських дослідників В. Романова, О. Рудіка та Т. Бруса, процес прийняття рішень передбачає вибір між двома чи більше альтернативами. Водночас вироблення державної політики розглядається як сукупність потоків та моделей діяльності, що охоплюють як стандартні, так і нетипові, а інколи й нестандартні рішення [4].

У науковій літературі виокремлюють низку моделей реалізації державної політики, серед яких інституціональна, консенсусна, процесуальна, елітна, конфліктна, групова, плюралістична, раціональна, кризова (діалектична), нарощувальна, ігрова, теоретична, суспільного вибору, функціональна, відкритих систем та інші. Усі ці моделі тією чи іншою мірою описані й знайшли відображення у значному масиві наукових праць та досліджень.

Кожна з моделей вироблення державної політики загалом ґрунтується на певному алгоритмі, акцентуючи увагу на окремих аспектах та стадіях цього процесу. Водночас існує специфіка механізмів і процедур, що зумовлена умовами та традиціями конкретної країни. Попри це, моделі визначають низку універсальних характеристик, притаманних різним політичним системам, насамперед демократичним.

За В. Парсонсом, у дослідженнях процесу вироблення державної політики сформувався домінуючий підхід, який базується на раціональному прийнятті рішень, циклічності політики та її етапності [16, 85]. Незважаючи на певні труднощі у застосуванні цього підходу, він і надалі залишається

фундаментом державно-політичного процесу.

Для структурування державно-політичного процесу було запропоновано різні моделі. Ідея поділу процесу вироблення державної політики на окремі стадії вперше з'явилася у ранніх працях Г. Ласвелла. Він виокремив сім етапів цього процесу:

- осмислення;
- розвиток;
- наказ;
- запуск;
- застосування;
- припинення;
- оцінювання.

Особливістю такого підходу є зосередження аналізу на самому процесі прийняття рішень без урахування зовнішніх чинників чи впливу середовища.

М. Говлет та М. Рамеш підкреслюють, що вдосконалена модель вироблення державної політики має передбачати чітку ідентифікацію суб'єктів, залучених до політичного процесу, а також визначення інтересів, які вони реалізують [5,21]. Зберігаючи ідею циклічності державно-політичного процесу, автори пропонують модель, що включає постановку ключових питань щодо суб'єктів, інституцій та інструментів політики. При цьому кожен етап вироблення державної політики слід описувати з урахуванням змінних, які впливають на діяльність на відповідній стадії, та формулювати гіпотези щодо їхньої взаємодії.

Такий підхід набуває особливої актуальності для суспільств транзитивного типу, до яких належить і Україна. У європейських країнах із сталими демократичними традиціями процес формування державної молодіжної політики зазвичай вирізняється прозорістю та чіткістю. Натомість у перехідних суспільствах він ускладнюється нестабільністю інституційних структур і постійним залученням нових учасників.

Важливо враховувати, що державна молодіжна політика є результатом не лише послідовності ухвалених рішень, а передусім діяльності тих, хто їх виробляє. Це коло суб'єктів є доволі різноманітним і охоплює всі сфери політики. Саме тому особливого значення набуває визначення учасників державної молодіжної політики, їхніх ролей, інтересів, моделей поведінки, рівня впливу та ресурсних можливостей. За період незалежності профільне міністерство чи департамент, яке відповідає за роботу з молоддю, і реалізацію державної молодіжної політики було реорганізовано десятки разів з приєднанням/від'єднанням до спортивного напрямку.

Сучасні дослідження державної політики значну увагу приділяють концепції політичних мереж та політичних спільнот. Вона ґрунтується на припущенні, що політика формується у контексті взаємозв'язків та взаємозалежності між учасниками. Політична спільнота охоплює всіх реальних і потенційних суб'єктів, зацікавлених у певній політичній сфері. Політичні мережі, своєю чергою, відображають характер взаємин між окремими дійовими особами, які вибудовуються навколо ключових питань, важливих для цієї спільноти.

В цілому учасників процесу вироблення державної політики поділяють на офіційних та неофіційних. Ключовим критерієм цього розмежування є категорія “повноваження”. До офіційних належать ті суб'єкти, які мають легітимне право брати участь у формуванні державної політики. Традиційно до них відносять законодавців, урядовців, адміністративно-управлінський апарат та судові органи. Залежно від політико-правової системи кожен із цих учасників може відігравати провідну роль у процесі.

Офіційних учасників, у свою чергу, поділяють на основних та додаткових. Основою такого поділу є наявність права остаточного ухвалення політичних рішень. Так, парламент зазвичай ухвалює остаточне рішення, тоді як уряд виступає джерелом законодавчих ініціатив. Пропозиції окремого міністра щодо вибору певного варіанту політики набувають чинності лише

після схвалення Кабінетом Міністрів. За цією класифікацією повноваження Міністерства молоді та спорту України є додатковими

Неофіційними суб'єктами у процесі формування державної молодіжної політики зазвичай є громадські організації, політичні партії, ЗМІ, групи інтересів, окремі громадяни та лідери соціальних груп. Хоча вони не мають повноважень приймати остаточні рішення, їхня роль полягає у впливі на офіційних представників та просуванні власних політичних ідей. В окремих випадках громадяни можуть мати вирішальну роль через різні інструменти.

Дослідники М. Говлет і М. Рамеш зазначають, що у процесі формування державної політики беруть участь як державні, так і суспільні суб'єкти [5, 61]. Окремо між ними стоять політичні партії та виборці. Усі ці учасники можуть бути залучені по-різному: хтось бере участь безпосередньо й утворює політичну мережу, а хтось має більш загальну роль і формує політичну спільноту.

Щоб спростити картину, автори виділяють п'ять основних груп учасників: По-перше, це виборні посадовці, по-друге, це призначені посадовці, по-третє, це групи інтересів; по-четверте, це дослідницькі організації, і по-п'яте, це засоби масової інформації. Перші дві групи представляють державу - законодавчу та виконавчу владу. Решта належать до суспільства.

Л. Пал пропонує дивитися на учасників політичного процесу як на спільноту, що складається з кількох груп, а саме:

- урядові учасники - це міністерства, виконавчі органи, законодавчі комітети, місцеві ради, різні комісії та агентства.

- асоційовані учасники - великі організації чи об'єднання, які представляють цілий сектор, профспілки, професійні товариства, невеликі групи, організації, що займаються окремими питаннями, або тимчасові об'єднання.

- "уважні спостерігачі" - ті, хто не перебуває в центрі процесу, але стежить за ним: професори, журналісти, іноземні експерти чи навіть інші

уряди [15, 165].

М. Кен пропонує ділити учасників політичного процесу на дві великі групи. Перша - це інституційні учасники, тобто парламент, президент, уряд, конституційний суд та інші офіційні органи влади. Друга - не інституційні учасники, до яких належать організовані групи громадян: різні об'єднання інтересів, громадські організації, дослідницькі центри та засоби масової інформації.

Важливо до учасників процесу формування державної молодіжної політики потрібно віднести кілька основних груп. По-перше, ті, хто ухвалює остаточні рішення - органи влади, виборні та призначені посадовці; по-друге ті, хто готує рішення - адміністративний апарат, експерти, аналітики, консультанти, дослідники; по-третє, групи інтересів або тиску - політичні партії, громадські організації, ЗМІ, лобістські структури; по-четверте зацікавлені сторони - широкий спектр інституцій, що представляють владу, бізнес та громадянське суспільство.

Розглянемо суб'єктів реалізації державної молодіжної політики в Україні. Якщо говорити про учасників реалізації державної молодіжної політики в Україні, то до головна роль у цьому процесі належить Міністерству молоді та спорту України. Важливу роль займає місцеве самоврядування, яке у зв'язку з реформою децентралізації має значні ресурси для розв'язання проблем молоді.

Наступна група учасників - це громадські організації. Водночас не всі вони беруть активну участь у формуванні державної молодіжної політики. Найперше це молодіжні громадські організації, які представляють інтереси людей та захищають їхні права. Такі організації стежать за дотриманням законів і прав людини з боку держави, а також озвучують позицію громадськості щодо її дій. До цієї групи також належать професійні об'єднання громадян, аналітичні центри та різні спільноти, створені на основі спільних соціальних, політичних, економічних чи культурних інтересів.

До останньої групи учасників належать різні структури та організації, які певною мірою зацікавлені у вирішенні питань державної молодіжної політики й входять до її кола. Це можуть бути асоціації, бізнесові компанії, а також інші органи влади, які не беруть безпосередньої участі у створенні конкретної політики, але мають інтерес у її результатах.

Процес формування державної молодіжної політики має циклічний і водночас нелінійний характер. У ньому бере участь багато різних суб'єктів, кожен із яких виконує свою особливу роль, виходячи з наданих повноважень та власних можливостей. Важливо розрізняти тих, хто реально долучається до вирішення конкретного питання, і тих, хто лише прагне бути залученим. В значній мірі це стосується громадських організацій.

2.2. Організаційно-правові аспекти співпраці органів влади та

громадських організацій в Україні

Загалом, державну молодіжну політику в незалежній Україні було започатковано «Декларацією про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.) (із змінами, внесеними згідно із Законом № 655-IV від 13.05.99 р. та N 3421-IV від 09.02.2006), згідно якої основною метою державної молодіжної політики є створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України. З метою посилення ефективності державної політики в подальшому були розроблені і прийняті такі нормативно-правові акти: Закони України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.); «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.), «Про спорт» (1994 р.), «Про туризм» (1995 р.); «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р.); «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 роки» (2003 р.); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006-2010 роки» (2006 р.); Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2009-2015 роки (2009 р.); Указ Президента України «Про Національну раду з питань становлення та розвитку молоді» (2009 р.); Стратегія розвитку державної молодіжної політики до 2020 року (2013 р.), Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки та внесення змін до окремих постанов Кабінету Міністрів України (18.02.2016 р), Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021-2025 роки та ін. [26].

Створення необхідних умов і гарантій для соціального становлення та розвитку молоді є безперервним процесом. Для більш ефективної реалізації положень, визначених законодавством, Український інститут соціальних досліджень систематично проводить дослідження у молодіжному середовищі,

що сприяє вдосконаленню напрямів та пріоритетів роботи з молоддю.

У Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.) визначено основні напрями цієї діяльності:

- розвиток і захист інтелектуального потенціалу молоді, створення умов та гарантій для здобуття освіти, професійної підготовки й перепідготовки;
- забезпечення зайнятості молодих людей та їх правовий захист з урахуванням економічних і соціальних можливостей суспільства;
- формування умов для засвоєння духовних і культурних цінностей українського народу, участі молоді у їх відродженні та розвитку, а також у збереженні довкілля;
- виховання почуття національної гордості, патріотизму та готовності захищати суверенітет України;
- охорона здоров'я молоді, розвиток потреби у духовному й фізичному вдосконаленні, реалізація заходів для збереження здорового генофонду українського народу.

У Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року, яка була прийнята у 2013 р. враховуючи нагальні проблеми молоді у забезпеченні доступної освіти, зайнятості; погіршення стану фізичного і психічного здоров'я; забезпечення житлом; недостатнього рівня володіння іноземними мовами визначені такі пріоритети реалізації державної молодіжної політики: забезпечення доступної освіти; формування здорового способу життя молоді; забезпечення зайнятості молоді на ринку праці; забезпечення молоді житлом; активізацію участі молоді у суспільно-політичному житті; сприяння інтеграції української молоді в європейське молодіжне співтовариство [13].

Відповідно до визначених пріоритетів реалізації державної молодіжної політики потрібно:

- забезпечувати доступ до безперервної освіти;
- запроваджувати систему підтвердження результатів неформального

навчання молоді;

- формувати державне замовлення відповідно до потреб ринку праці;
- налагоджувати співпрацю роботодавців і навчальних закладів;
- забезпечувати розвиток фізичної культури та спорту;
- запроваджувати у навчальних закладах факультативні заняття з організації власної справи та набуття підприємницьких навичок;
- надавати пільгові довгострокові кредити для будівництва (реконструкції) чи придбання житла за рахунок бюджетних коштів;
- залучати молодь до роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;
- популяризувати вивчення іноземних мов, що є поширеними у державах-членах Європейського Союзу;
- розширювати міжнародне молодіжне співробітництво.

Зазначена Стратегія реалізується у три етапи. Перший етап (2013–2015 рр.) передбачав удосконалення нормативно-правової бази для забезпечення реалізації державної молодіжної політики. Зокрема, йшлося про підготовку пропозицій щодо внесення змін до законів України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та інших актів. Також було розроблено й затверджено план заходів з підтримки молоді на 2016–2020 роки, підготовлено пропозиції щодо зменшення вікових меж молоді до 28 років, а також створено регіональні програми реалізації державної молодіжної політики.

Другий етап (2016–2018 рр.) був спрямований на забезпечення активної участі молоді та громадських об'єднань у суспільному житті, а також на збільшення фінансування молодіжних програм за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Третій етап (2019–2020 рр.) зосереджувався на створенні умов для надання молоді необхідних соціальних послуг - навчання, професійної

підготовки, працевлаштування, житлового забезпечення тощо. Крім того, відбувалася передача функцій реалізації державної молодіжної політики органам місцевого самоврядування та громадським організаціям, що представляють інтереси молоді.

Як акцентують увагу українські дослідники Н. Корпач та І. Сидорук, “реалізація попередніх програм давала певні позитивні результати, однак суспільно-політичне, економічне становище останніх років не дозволило розв’язати багато проблем, пов’язаних з достатньо низьким рівнем економічної та громадської активності молоді. За результатами соціологічного дослідження у 2015 р., попри існування достатньої кількості молодіжних громадських організацій, тільки 2% молоді є членами таких організацій та 6% молоді відвідують організовані ними заходи. Невтішними є статистичні дані щодо участі молоді у суспільно-політичному житті держави, формуванні молодіжної політики та вирішенні нагальних проблем, оскільки тільки 5% молодих людей брали участь в обговоренні законопроектів на державному або місцевому рівні. Така ситуація спонукала до напрацювання нових механізмів підтримки молоді, що знайшли своє відображення в Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до окремих постанов Кабінету Міністрів України (18.02.2016 р.).” [13].

Метою Програми є створення сприятливих умов для розвитку та самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості.

Основні напрями реалізації Програми включають:

- виховання громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості;
- популяризацію здорового й безпечного способу життя та формування культури здоров’я серед молоді;
- розвиток неформальної освіти, що забезпечує набуття знань, навичок та компетентностей поза межами формальної системи;

- створення умов для працевлаштування молоді, включно з первинною, вторинною зайнятістю та самозайнятістю;
- забезпечення молоді житлом;
- підтримку молодих людей, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, а також внутрішньо переміщених осіб;
- фінансову підтримку молодіжних та дитячих громадських організацій.

Формування громадянської позиції молоді потребує уваги до низки ключових аспектів:

- профілактика правопорушень, підвищення рівня правових знань, правової культури та правомірної поведінки;
- виховання патріотичної свідомості у навчальних закладах і молодіжному середовищі через розвиток історичної пам'яті;
- популяризація української культури та народних традицій;
- усвідомлення національної самобутності та залучення молоді до суспільно значущої діяльності;
- формування почуття особистої та національної гідності, подолання комплексів меншовартості, виховання поваги до внеску національних меншин у державотворчі процеси України;
- виховання бережливого ставлення до навколишнього природного середовища;
- підтримка молодіжних ініціатив та інноваційного потенціалу, створення умов для творчого й духовного розвитку, а також інтелектуального самовдосконалення молоді.

У Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016 – 2020 роки наголошується, що створення умов для працевлаштування молоді – як первинної, так і вторинної зайнятості та самозайнятості – має супроводжуватися формуванням усвідомленого вибору професійної діяльності, здатної задовольнити як матеріальні, так і духовні потреби молодих людей. Програма передбачає підтримку розвитку молодіжного підприємництва,

залучення молоді до волонтерської діяльності та спрямування її професійних інтересів за формулою: «інформування – навчання – тестування – залучення» через портал «Моя кар'єра» [13].

У 2020 році була прийнята нова Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки. На основі даних репрезентативного соціологічного дослідження “Молодь України – 2018” було здійснено оцінку та аналіз 24 форм участі молодих людей у суспільному житті (волонтерство, діяльність інститутів громадянського суспільства, молодіжних центрів, активність у мережі Інтернет, відстоювання власної позиції, мобільність, політична активність тощо). Ці форми увійшли до Індексу участі молоді в суспільному житті, що базується на показниках соціологічних досліджень та положеннях відповідної Програми.

Результати аналізу засвідчили, що:

- 56 % молоді в Україні не знають про можливості участі, не цікавляться ними та не виявляють бажання долучатися до суспільного життя;
- 27,3 % поінформовані про різні інструменти участі, однак вагаються і не використовують їх;
- 16,7 % так чи інакше беруть участь у суспільному житті.

Варто зазначити, що одним із пріоритетних напрямів молодіжної політики Європейського Союзу є підвищення рівня залучення молоді до суспільного життя. За даними міжнародного проекту “Євробарометр” (2019 р.), понад три чверті молодих людей у країнах ЄС беруть участь у різних формах діяльності, тоді як лише 4 % не залучені до жодної з них [26].

Для раціонального використання ресурсів Програма зосереджує свої зусилля на таких ключових завданнях:

- розвиток компетентностей молоді, зокрема громадянських;
- формування культури волонтерства та залучення молоді до волонтерської діяльності з метою наближення перемоги та відновлення країни у післявоєнний період;

- активізація участі молоді у процесах ухвалення рішень;
- посилення соціальної згуртованості молоді, у тому числі через програми обмінів в межах України та у співпраці з іншими державами й міжнародними організаціями;
- реалізація програм підготовки фахівців, які працюють із молоддю, зокрема програми “Молодіжний працівник”;
- забезпечення діяльності молодіжних центрів, включно з державною установою “Всеукраїнський молодіжний центр”;
- створення умов для розвитку спроможності інститутів громадянського суспільства з метою досягнення завдань Програми;
- підтримка молодіжних проєктів та реалізація окремих напрямів молодіжної політики [26].

Реагуючи на сучасні виклики для молоді, які пов'язані з повномасштабним вторгненням РФ в Україну набрало чинності розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2025 р. № 840-р, яким схвалено Концепцію Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості – 2030».

Визначення засад та механізмів державної молодіжної політики саме по собі не гарантує її ефективності. Реальне значення вона набуває лише тоді, коли у процесі формування та практичної реалізації активним учасником виступає сама молодь, яка стає дієвим партнером у державотворчих процесах.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

3.1. Суб'єктність громадських організацій в Україні

Процес формування державної політики є багаторівневим і складним, у ньому бере участь велика кількість різних суб'єктів. Серед них особливе місце займають недержавні учасники. Усередині цієї групи окрему підсистему становлять організації громадянського суспільства, які представлені широким колом асоціацій громадян, аналітичних центрів та інших структур.

Як підкреслює Л. Пал, державна політика є спільним прагненням суспільства вирішувати актуальні проблеми [15, 360]. Тому, аналізуючи процес її формування, важливо враховувати роль і значення кожного учасника цієї колективної діяльності.

Позиція громадських організацій проявляється по-різному залежно від того, який порядок денний державної політики розглядається. Системний порядок денний охоплює всі питання, щодо яких існує суспільна думка учасників політичної спільноти, що вони потребують уваги влади. Інституційний порядок денний складається з конкретних питань, які офіційно винесені на розгляд і вирішення уповноваженими органами державної влади.

Вплив громадських організацій залежить від їхньої ролі та доступу до порядку денного. У випадку системного порядку денного вони мають ключове значення: допомагають сформулювати проблему для державної політики, привертають увагу громадськості та уряду, сприяють усвідомленню її важливості.

Натомість у інституційному порядку денному їхній вплив помітно слабшає. Це пояснюється тим, що тут вирішальними стають фактори доступу до основних учасників процесу, можливості брати участь у підготовці та ухваленні рішень, а також наявність необхідних ресурсів і спроможностей.

Системний підхід дозволяє бачити громадську організацію як єдине

ціле. Застосовуючи такий підхід, одну й ту ж організацію можна розглядати з трьох різних сторін:

- як інструмент для вирішення суспільних завдань - тут увага зосереджується на цілях і функціях організації, результативності її діяльності та мотивації учасників.

- як спільноту людей - організація постає як соціальне середовище, що складається з груп, статусів, норм і взаємин між людьми.

- як безособову структуру зв'язків і правил - у цьому випадку аналіз спрямований на внутрішні організаційні зв'язки та взаємодію із зовнішнім середовищем.

Якщо розглядати секторальну структуру суспільства, і уявити конструкцію трикутника на рівні держави, то ми побачимо три основні складові її життєдіяльності:

- політична;
- економічна;
- суспільна, що формує життя суспільства.

Усі три складові суспільного розвитку взаємопов'язані, і без кожної з них неможливо забезпечити стабільність держави. Основою третьої складової виступають організації громадянського суспільства. Вони формують так званий “третій сектор” і є важливим соціальним явищем, невід'ємною частиною стійкого суспільства. Різноманітні громадські організації утворюють організоване соціальне середовище, яке активно впливає на державну політику.

Секторальний підхід до аналізу суспільства ґрунтується на базовому розмежуванні держави та громадянського суспільства. У сфері інституцій це розмежування проявляється у поділі на урядові (державні) та неурядові (недержавні) організації.

Використання секторального підходу до аналізу суспільства дозволяє розглядати громадські організації як окремий, вагомий сектор із власними функціями, ознаками, особливостями та структурою. Вони постають не як

розрізнені одиниці, що діють лише у власних інтересах, а як цілісна підсистема, інтегрована у середовище державної політики.

Дослідження громадського (неурядового) сектору постійно залишаються у фокусі уваги зарубіжних науковців. Ця тема активно розглядається не лише в публічному управлінні, а й у соціології, політології, правознавстві тощо. Слід зазначити, що найбільше наукових досліджень присвячено саме молодіжним громадським організаціям. Відповідно до Декларації про загальні засади державної молодіжної політики, центральний орган виконавчої влади у сфері молодіжної політики щороку готує та подає Президенту України, Верховній Раді та Кабінету Міністрів доповідь про становище молоді в Україні. У ній окремий розділ завжди присвячено молодіжному громадському рухові.

Крім того, у щорічних посланнях Президента України до Верховної Ради про внутрішнє та зовнішнє становище держави також приділяється увага розвитку організацій громадянського суспільства.

За даними Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2023 року в Україні було зареєстровано 99 556 громадських організацій, 28 757 професійних спілок, 27 091 релігійна організація, 26 846 благодійних організацій, 2 212 асоціацій громадських об'єднань, 1 762 органи самоорганізації населення та 318 творчих спілок [7].

Варто підкреслити, що кількість зареєстрованих громадських організацій не є точним показником рівня громадської активності українців. Це пов'язано з тим, що досі існують значні проблеми зі статистичним обліком та належною державною реєстрацією таких організацій. Часто громадські організації залишаються лише формально зареєстрованими, але фактично не ведуть активної діяльності.

Визначити реальну кількість діючих організацій дуже складно. Це пов'язано з тим, що багато об'єднань громадян не виконують вимоги законодавства щодо щорічного публічного звіту про свою роботу та подання

спеціальних звітів до органів статистики й юстиції.

Низька залученість громадян до діяльності організацій громадянського суспільства є характерною рисою України порівняно з іншими регіонами світу, що підтверджують міжнародні дослідження. Така ситуація свідчить про слабкість громадських організацій у виконанні посередницької ролі між громадянами та владою і вказує на потребу активніше залучати нових членів. Це можливо через формування у громадян усвідомлення важливості участі. Без цього громадські організації не зможуть повною мірою виконувати свою головну функцію - допомагати та впливати.

Фінансові ресурси є ключовим елементом організаційної спроможності громадських організацій. На сьогодні основними джерелами їхнього фінансування виступають гранти міжнародних фондів та добровільні внески бізнесу.

Держава та “третій сектор” функціонують як два самостійні суспільні сектори, а їхня взаємодія базується на принципах незалежності та автономності. Громадські організації не підпорядковуються органам влади й діють як самоврядні структури громадянського суспільства. Водночас держава може через певні механізми стимулювати або ініціювати створення окремих типів громадських організацій, щоб забезпечити підтримку своєї політики у конкретних сферах. Такі організації, зберігаючи зовнішні ознаки незалежності, отримують від держави різноманітну підтримку для здійснення діяльності. У результаті вони фактично інтегруються у владну систему та опиняються під її впливом.

Раціонально-критичний потенціал громадських організацій є важливою складовою їхньої здатності впливати на процес формування державної молодіжної політики. Під цим потенціалом розуміють сукупність можливостей, навичок, ресурсів та здатності аргументовано діяти, виявляти й оцінювати позитивні та негативні аспекти, а також здійснювати аналіз, спрямований на формування та реалізацію державної політики

Одним із ключових ресурсів громадських організацій є знання та інформація, які часто залишаються недоступними або менш доступними для інших учасників. Члени таких організацій зазвичай мають найглибші знання у сферах своїх інтересів. Оскільки процес формування державної молодіжної політики є надзвичайно насиченим інформацією, володіння знаннями дозволяє громадським організаціям відігравати вагомую роль у розробці та ухваленні державних рішень.

Рационально-критичний потенціал визначає здатність громадської організації формувати стійку й життєздатну позицію з важливих для громадян та соціальних груп питань. Він забезпечує отримання зворотного зв'язку від суспільства та використання його для здійснення заходів впливу на процес ухвалення державних політичних рішень.

Цікавим для дослідження є Індекс сталості організацій громадянського суспільства в Україні в 2023-2025 рр.. Даний індекс оцінює сталість розвитку організацій громадянського суспільства (ОГС). Дослідження було розроблене Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та імплементоване міжнародною організацією FHI 360 разом з Міжнародним центром некомерційного права (ICNL) у 73 країнах світу.

За даними дослідження “показник організаційної спроможності громадських організацій покращився у 2024 році, і становив 2,9 бали, що на 0,1 бал більше ніж у 2023 році. Громадські організації адаптувалися до нових умов, і змогли повернутися до більш системних умов та планування” [8]. Це свідчить про певний потенціал громадських організацій в Україні, а також є свідченням того, що громадські організації підвищують свою організаційну спроможність.

3.2. Тенденції реалізації державної молодіжної політики в Україні

Розвиток громадських організацій ґрунтується на принципі відкритого партнерства між владою та молоддю, де обидві сторони виступають рівноправними учасниками взаємодії. Кожен із них має власні ресурси, що підтверджують їхню суб'єктність і визначають потенціал участі в цьому діалозі.

Н. Ротар пропонує класифікацію чотирьох основних моделей діалогу між владою та громадськими об'єднаннями, що відображають різні рівні залучення громадян до політичного процесу.”Перший варіант - це традиційна стратегія взаємодії згори вниз, коли влада обмежується мінімальним інформуванням громадян про перебіг ухвалення рішень. У такій моделі суб'єктність громадян фактично заперечується, а сам діалог перетворюється на монолог влади, яка очікує лише схвальної реакції.

Другий варіант - обмежений діалог згори, що передбачає формальне прийняття пропозицій від громадян без реальної реакції на них. Влада демонструє готовність вислухати, але не бере до уваги отримані пропозиції, залишаючи процес ухвалення рішень повністю під своїм контролем.

Третій варіант - відкритий діалог, у якому громадяни мають можливість брати участь у дискусії та висловлювати свої позиції. Проте остаточний вибір пріоритетів залишається за владою, яка визначає стратегію взаємодії. Така модель створює умови для часткової участі, але не забезпечує рівності сторін.

Четвертий варіант - демократія участі, що ґрунтується на принципі спільного володіння інформацією. У цій моделі громадяни виступають рівноправними суб'єктами політичного процесу, а їхні пропозиції мають таку ж вагу, як і пропозиції влади. Важливо, що лише цей варіант передбачає рівні права щодо контролю за реалізацією спільно ухвалених рішень, що відповідає принципам справжньої партисипативної демократії” [33].

В Україні фактично реалізовано лише перший варіант діалогу між

владою та громадянами, а спроби перейти до другого залишаються неповними. Нестабільність у взаємодії між гілками влади та прагнення політичної еліти зберігати контроль над процесами не дозволяють застосовувати більш відкриті моделі політичних стратегій. Це призводить до поширення серед молоді абсентеїстських настроїв та поглиблення кризи довіри до демократичних інститутів.

Процес формування правового поля, яке забезпечує молоді можливість відстоювати свої інтереси через громадські інституції, ще триває. Водночас Конституція України гарантує право на об'єднання в громадські організації та захист власних прав. Основою молодіжного законотворення стало прийняття концептуально-теоретичної Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні», після чого був ухвалений загальний закон, що охоплює комплекс питань соціального становлення та розвитку молоді. Згодом до цього пакету додалися закони про молодіжні організації, соціальну роботу з молоддю, загальнодержавну програму підтримки молоді та інноваційні механізми працевлаштування молодих громадян.

Є. Бородін зазначає, що “формування законодавчої бази молодіжної політики відбувалося в умовах відсутності власного українського досвіду та обмеженого загальносоюзного. Попри це вдалося створити оригінальну й найбільш розгалужену серед пострадянських країн систему молодіжного законодавства. Дослідник підкреслює, що всі гілки влади займалися схожими питаннями, проте часто ставили однакові завдання, не аналізуючи причин їх невиконання. У процесі розробки молодіжних програм поряд із позитивними проявилися й негативні риси: відсутність координації між владними структурами, нестача чітких і уніфікованих стандартів, а також недостатнє фінансування” [3]

Спираючись на міжнародний досвід, можна визначити основні елементи, необхідні для реалізації ефективної державної молодіжної політики. Її технологія має складатися з трьох ключових блоків: об'єктивних умов,

стратегії та тактики.

Ефективність діяльності залежить від глибокого знання об'єктивних умов, у яких вона здійснюється. Для досягнення головної мети - створення сприятливих умов для самореалізації та розвитку молоді - необхідно мати точну інформацію про соціальну структуру країни чи регіону. Зокрема, важливо знати:

- які молодіжні групи проживають на відповідній території;
- яку частку населення становить кожна з них;
- які потреби, інтереси та очікування має кожна група;
- які взаємовідносини існують між групами (взаєморозуміння чи недовіра), а також їхнє ставлення до органів державної та місцевої влади;
- які особливості мають молодіжні національні групи, якщо територія є багатонаціональною.

Важливою частиною об'єктивних умов реалізації державної молодіжної політики є знання про реальний розклад впливу різних рухів, громадсько-політичних об'єднань та молодіжних організацій. Така інформація дозволяє визначити ключових суб'єктів, здатних брати участь у реалізації молодіжної політики. Не менш значущим є розуміння найгостріших проблем країни чи регіону. Тому необхідно здійснити своєрідну «інвентаризацію» проблем, які найбільше зачіпають інтереси молоді, визначити їх пріоритетність та провести ранжування.

Для ефективної реалізації державної молодіжної політики важливо не лише точно знати проблеми молоді в державі чи регіоні, а й розуміти, як ці проблеми відображаються у свідомості самих молодих людей. Важливо враховувати діяльність засобів масової інформації, які мають значний вплив на формування громадської думки, ставлення до проблем, дій влади та громадських організацій. Знання об'єктивних умов дозволяє ефективно залучати громадські організації до реалізації державної молодіжної політики. Глибоке розуміння цих умов є основою для розробки стратегії, що виступає

найважливішим і водночас найскладнішим елементом молодіжної політики.

Стратегія зазвичай оформлюється у вигляді програми, що розробляється основними суб'єктами політики - владними структурами, громадськими молодіжними інституціями та молодіжними лідерами. Вона має враховувати специфіку діяльності кожного з цих суб'єктів.

Державна молодіжна політика в Україні формується під впливом кількох ключових чинників: демократизації суспільного життя, модернізації владних інститутів та активізації молодіжних рухів і громадських об'єднань. Важливим є й урахування регіональної специфіки, адже розвиток молодіжної політики відбувається одночасно у громадсько-політичному, соціально-економічному та гуманітарному вимірах. Саме поєднання цих факторів визначає її зміст і напрями реалізації.

Державна молодіжна політика охоплює всіх громадян України у віковій категорії від 14 до 35 років. Вона поширюється незалежно від їхнього походження, соціального чи майнового становища, мови, раси, статі, рівня освіти або релігійної належності, забезпечуючи рівні можливості для участі та розвитку.

У Законі України “Про основні засади молодіжної політики” від 2021 р. зазначається, що “метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті”.

Основними завданнями молодіжної політики є:

- створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;
- підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку,

працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;

- формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;

- сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;

- розвиток молодіжної інфраструктури;

- розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва [9].

Міністерство молоді та спорту України та ГО “Інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка” підготував щорічну доповідь Президентові України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні за підсумками 2012–2021 років підготовлена відповідно до Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки, У ній висвітлено ретроспективу сучасних запитів молоді та держави в процесі реформування державної молодіжної політики.

Україна вже накопичила вагомий позитивний досвід у сфері розв'язання ключових проблем молоді, що стосуються її самореалізації, розвитку потенціалу та інтеграції в суспільне життя. У межах реалізації Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки було запроваджено низку інструментів, які забезпечили участь молодих людей у процесах ухвалення рішень та формуванні державної молодіжної політики на місцевому й регіональному рівнях. Паралельно започатковано численні програми, конкурси та проєкти, спрямовані на підтримку самореалізації та сталого розвитку молоді.

Серед важливих ініціатив варто відзначити програму «Молодіжний працівник», щорічне присудження Премії Кабінету Міністрів України за

особливі досягнення молодих людей у розбудові держави, а також активне розширення мережі молодіжних консультативно-дорадчих органів і центрів. Створення державної установи «Всеукраїнський молодіжний центр», проведення національного конкурсу «Молодіжна столиця України» та фінансова підтримка проєктів молодіжних і дитячих громадських організацій стали додатковими чинниками розвитку молодіжних ініціатив.

Важливим напрямом є й міжнародне співробітництво: розширюється партнерство з міжнародними організаціями, започатковано програми обміну молоддю між Україною та Польщею, Україною та Литвою, що сприяє інтеграції української молоді у європейський простір. Попри підтверджену практикою результативність здобутків державної молодіжної політики, вони поки що не забезпечують комплексного вирішення низки проблем, що постають перед молоддю в умовах сучасних викликів. Соціологічні дослідження 2018 року засвідчили, що 56% української молоді не виявляли бажання брати участь у суспільному житті; понад 27% були лише поінформовані про можливі форми залучення, знали про відповідні інструменти, але фактично їх не використовували. Лише близько 17% молодих людей реально долучалися до суспільної діяльності.

Водночас дані міжнародного проєкту «Євробарометр» свідчать, що у 2019 році понад три чверті молоді країн Європейського Союзу брали участь у суспільному житті в різних формах, тоді як поза будь-якими механізмами залучення залишалися лише 4%. Така різниця пояснюється тим, що активізація участі молоді у суспільних процесах є одним із ключових пріоритетів молодіжної політики держав ЄС [34].

На основі аналізу досвіду та проблем, що виникали у процесі формування державної молодіжної політики протягом останнього десятиліття, нова Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки передбачає впровадження концептуально оновлених підходів та використання широкого спектра інноваційних механізмів роботи з молоддю.

Її зміст ґрунтується на поширенні найкращих практик попередніх років, врахуванні рекомендацій українських і міжнародних експертів, досвіду молодіжного сектору Ради Європи, практик країн ЄС та рекомендацій ООН щодо підтримки молодих громадян у різних сферах життєдіяльності.

Для раціонального використання ресурсів визначено пріоритетні напрями діяльності:

- розвиток компетентностей молоді, зокрема громадянських;
- формування культури волонтерства;
- активізація участі молоді у процесах ухвалення рішень;
- зміцнення соціальної згуртованості, у тому числі через програми внутрішніх та міжнародних молодіжних обмінів;
- реалізація програм підготовки фахівців, які працюють із молоддю;
- створення сприятливих умов для посилення спроможності інститутів громадянського суспільства.

Варто виокремити низку проблем вирішення яких і має бути пріоритетом для державної молодіжної політики в Україні.

Серед ключових викликів сучасної молодіжної політики особливо гостро постає демографічна проблема. За останнє десятиліття чисельність української молоді скоротилася більш ніж на чверть, а її частка в загальній структурі населення зменшилася з майже третини до однієї четвертої. Протягом останніх п'яти років темпи зниження кількості молодих людей перевищують аналогічні показники серед інших вікових груп. Така тенденція має вкрай негативні наслідки для розвитку людського потенціалу, який є фундаментом сучасної економіки та обороноздатності держави. Вона також ускладнює процеси створення сімей, народження дітей, відтворення робочої сили й забезпечення демографічної стабільності суспільства.

Тенденція зростання народжуваності, що спостерігалася в Україні у 2002–2012 роках, у подальші роки зазнала різкого зворотного розвитку. Так, у 2020 році кількість народжених дітей виявилася майже на 41% меншою

порівняно з 2012 роком, який став піковим за рівнем народжуваності у XXI столітті. Ба більше, показник 2020 року виявився найнижчим за весь період незалежності, що нині зумовлює найнижчий рівень народжуваності серед країн Європи [34].

У відповідь на нові виклики у сфері молодіжної політики та роботи з молоддю відбулася зміна ідеологічних засад: акцент перенесено з роботи для молоді на підтримку діяльності самої молоді, що відповідає концепції «молодіжної участі». Важливим кроком стало нормативне закріплення цих підходів: після тривалої багатосторонньої підготовки було ухвалено Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (27 квітня 2021 р.), затверджено Національну молодіжну стратегію до 2030 року (указ Президента від 12 березня 2021 р.) та Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021–2025 роки (постанова Кабінету Міністрів від 2 червня 2021 р.).

Ці документи створили підґрунтя для істотних змін у практичній роботі: державна молодіжна політика перетворилася на цілісну систему, здатну ефективно сприяти самореалізації та розвитку творчого потенціалу молодих людей, підвищенню їхньої самостійності, залученню до процесів ухвалення управлінських рішень і забезпеченню активної участі у суспільному житті.

Минуле десятиліття стало для України періодом водночас значних здобутків і серйозних випробувань, що визначили нові умови соціального розвитку молоді. З одного боку, це - реалізація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, посилення патріотичних настроїв та утвердження громадянського суспільства після Революції Гідності, яка спричинила зміни у внутрішній та зовнішній політиці держави. До цього додаються реформа децентралізації, впровадження концепції «Цифрової держави», модернізація систем освіти й охорони здоров'я, а також суттєві трансформації в інших сферах суспільного життя.

З іншого боку, цей період позначений драматичними викликами:

окупацією Автономної Республіки Крим Росією, веденням бойових дій на території України, а також економічними, енергетичними, демографічними та іншими кризовими явищами, що суттєво вплинули на розвиток країни та її молодого покоління.

В умовах кризових ситуацій та проведення реформ громадські організації в Україні нерідко проявляють активність у формі протестних акцій економічного, політичного, соціального чи правозахисного характеру. Завдання державної молодіжної політики в цьому контексті полягає у запобіганні радикалізації протестів шляхом адекватного реагування на них, забезпечення безпеки учасників та врахування їхніх інтересів.

За результатами досліджень, близько 18% молоді готові демонструвати свою політичну позицію через участь у мирних акціях. Водночас майже 18% вважають ефективним засобом впливу на владу радикальні форми протесту, а близько 35% - участь у всеукраїнських виборах. Основними чинниками внутрішньополітичної активності молоді є підвищення цін і тарифів та зниження доходів (понад 42%), а також захист прав людини (майже 38%) [34].

З огляду на це, важливою складовою державної молодіжної політики щодо громадського сектору має стати не лише підтримка окремих проєктів інститутів громадянського суспільства, але й інвестування в їхній інституційний розвиток. Особливе значення має поширення неформальної освіти та навчання із суспільствознавчої тематики, що дозволяє формувати розуміння довгострокової шкідливості неконвенційних форм протесту та, навпаки, ефективності конвенційних механізмів відстоювання прав і свобод.

Розвиток інституційної спроможності громадських організацій у різних напрямках діяльності нині є актуальною потребою, яку слід враховувати в реалізації державної молодіжної політики України.

ВИСНОВКИ

. У магістерській роботі вирішено актуальне наукове завдання, що полягало в науково-теоретичному обґрунтуванні участі громадських організацій у реалізації державної молодіжної політики України.

Формування державної молодіжної політики незалежної України позначився загостренням соціально-економічних, політичних і духовних процесів, а також впливом інтеграційних і глобалізаційних тенденцій на розвиток та взаємини між державами. Це зумовило потребу у створенні та реалізації принципово нової державної молодіжної політики, яка з розвитком суспільства потребує постійного вдосконалення.

Варто підкреслити, що державна молодіжна політика є складовою загальної молодіжної політики. Попри зовнішню схожість визначень, вони позначають різні явища: молодіжна політика охоплює діяльність усіх суспільних інституцій щодо молоді, тоді як державна молодіжна політика характеризує саме взаємовідносини держави та молодого покоління. Вона реалізується на загальнонаціональному рівні, а центральні органи влади впроваджують її в регіонах з урахуванням місцевої специфіки. На рівні областей, районів, міст і громад її здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування.

Важливо враховувати, що державна молодіжна політика є результатом не лише послідовності ухвалених рішень, а передусім діяльності тих, хто їх виробляє. Це коло суб'єктів є доволі різноманітним і охоплює всі сфери політики. Саме тому особливого значення набуває визначення учасників державної молодіжної політики, їхніх ролей, інтересів, моделей поведінки, рівня впливу та ресурсних можливостей. За період незалежності профільне міністерство чи департамент, яке відповідає за роботу з молоддю, і реалізацію державної молодіжної політики було реорганізовано десятки разів з приєднанням/від'єднанням до спортивного напрямку.

Державна молодіжна політика в Україні охоплює широке коло суб'єктів. Якщо говорити про учасників реалізації державної молодіжної політики в Україні, то до головна роль у цьому процесі належить Міністерству молоді та спорту України. Важливу роль займає місцеве самоврядування, яке у зв'язку з реформою децентралізації має значні ресурси для розв'язання проблем молоді.

Наступна група учасників - це громадські організації. Водночас не всі вони беруть активну участь у формуванні державної молодіжної політики. Найперше це молодіжні громадські організації, які представляють інтереси людей та захищають їхні права. Такі організації стежать за дотриманням законів і прав людини з боку держави, а також озвучують позицію громадськості щодо її дій. До цієї групи також належать професійні об'єднання громадян, аналітичні центри та різні спільноти, створені на основі спільних соціальних, політичних, економічних чи культурних інтересів.

До останньої групи учасників належать різні структури та організації, які певною мірою зацікавлені у вирішенні питань державної молодіжної політики й входять до її кола. Це можуть бути асоціації, бізнесові компанії, а також інші органи влади, які не беруть безпосередньої участі у створенні конкретної політики, але мають інтерес у її результатах.

Формування державної молодіжної політики має циклічний і водночас нелінійний характер. У ньому бере участь багато різних суб'єктів, кожен із яких виконує свою особливу роль, виходячи з наданих повноважень та власних можливостей. Важливо розрізняти тих, хто реально долучається до вирішення конкретного питання, і тих, хто лише прагне бути залученим. В значній мірі це стосується громадських організацій.

Процес формування державної політики є багаторівневим і складним, у ньому бере участь велика кількість різних суб'єктів. Серед них особливе місце займають недержавні учасники. Усередині цієї групи окрему підсистему становлять організації громадянського суспільства, які представлені широким колом асоціацій громадян, аналітичних центрів та інших структур.

До учасників процесу формування державної молодіжної політики потрібно віднести кілька основних груп. По-перше, ті, хто ухвалює остаточні рішення - органи влади, виборні та призначені посадовці; по-друге ті, хто готує рішення - адміністративний апарат, експерти, аналітики, консультанти, дослідники; по-третє, групи інтересів або тиску - політичні партії, громадські організації, ЗМІ, лобістські структури; по-четверте зацікавлені сторони - широкий спектр інституцій, що представляють владу, бізнес та громадянське суспільство.

Громадські організації слід розуміти як об'єднання громадян, створені відповідно до законодавства з їхньої власної ініціативи на основі спільних потреб та інтересів. Їхня діяльність спрямована на реалізацію довгострокових цілей, пов'язаних із захистом немайнових прав і громадянських свобод, без прагнення отримання прибутку. Такі організації не перебувають під прямим управлінням держави.

Раціонально-критичний потенціал громадських організацій є важливою складовою їхньої здатності впливати на процес формування державної молодіжної політики. Під цим потенціалом розуміють сукупність можливостей, навичок, ресурсів та здатності аргументовано діяти, виявляти й оцінювати позитивні та негативні аспекти, а також здійснювати аналіз, спрямований на формування та реалізацію державної політики

Одним із ключових ресурсів громадських організацій є знання та інформація, які часто залишаються недоступними або менш доступними для інших учасників. Члени таких організацій зазвичай мають найглибші знання у сферах своїх інтересів. Оскільки процес формування державної молодіжної політики є надзвичайно насиченим інформацією, володіння знаннями дозволяє громадським організаціям відігравати вагомую роль у розробці та ухваленні державних рішень.

Раціонально-критичний потенціал визначає здатність громадської організації формувати стійку й життєздатну позицію з важливих для громадян

та соціальних груп питань. Він забезпечує отримання зворотного зв'язку від суспільства та використання його для здійснення заходів впливу на процес ухвалення рішень.

Минуле десятиліття стало для України періодом водночас значних здобутків і серйозних випробувань, що визначили нові умови соціального розвитку молоді. З одного боку, це - реалізація Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, посилення патріотичних настроїв та утвердження громадянського суспільства після Революції Гідності, яка спричинила зміни у внутрішній та зовнішній політиці держави. До цього додаються реформа децентралізації, впровадження концепції «Цифрової держави», модернізація систем освіти й охорони здоров'я, а також суттєві трансформації в інших сферах суспільного життя.

З іншого боку, цей період позначений драматичними викликами: окупацією Автономної Республіки Крим Росією, веденням бойових дій на території України, а також економічними, енергетичними, демографічними та іншими кризовими явищами, що суттєво вплинули на розвиток країни та її молодого покоління.

В умовах кризових ситуацій та проведення реформ громадські організації в Україні нерідко проявляють активність у формі протестних акцій економічного, політичного, соціального чи правозахисного характеру. Завдання державної молодіжної політики в цьому контексті полягає у запобіганні радикалізації протестів шляхом адекватного реагування на них, забезпечення безпеки учасників та врахування їхніх інтересів.

Важливою складовою державної молодіжної політики щодо громадських організацій має стати не лише підтримка окремих проєктів інститутів громадянського суспільства, але й інвестування в їхній інституційний розвиток. Особливе значення має поширення неформальної освіти та навчання із суспільствознавчої тематики, що дозволяє формувати розуміння довгострокової шкідливості неконвенційних форм протесту та,

навпаки, ефективності конвенційних механізмів відстоювання прав і свобод. Розвиток інституційної спроможності громадських організацій у різних напрямках діяльності нині є актуальною потребою, яку слід враховувати в реалізації державної молодіжної політики України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Аналіз державної політики в розбудові громадянського суспільства. *Актуал. пробл. держ. упр.: Зб. наук. пр.* Д.: ДРІДУ УАДУ, 2002. Вип. 1. С. 62–69.
2. Антонова О. Середовище вироблення державної політики (теоретико-методологічні аспекти): Автореф. дис...к. держ. упр.: 25.00.01. Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Дніпропетровськ, 2005. 20 с.
3. Бородін Є. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991 – 2004 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора істор. наук: спец. 07.00.01 – історія України. Д., 2007. 36 с.
4. Брус Т. Аналіз державної політики: теоретико-історичні засади: Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Дніпропетровський регіональний ін-т держ. управління національної академії державного управління при Президентові України. Д., 2004. 20 с.
5. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. О. Рябова. Львів: Кальварія, 2004. 264 с.
6. Гогвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. 396 с.
7. Державна служба статистики України .Кількість громадських організацій в Україні у 2023 р. URL.:[сільки зареєстровано громадських організацій в Україні - Wyszukaj](#)
8. Індекс сталості організацій громадянського суспільства в Україні - 2023-2025. URL.:[2024 CSOSI report UA revII 23_07.pdf](#)
9. Законі України “Про основні засади молодіжної політики” .URL.[Про основні засади молодіжно... | від 27.04.2021 № 1414-IX](#)

10. Колбеч Г. Політика: Основні концеп. в суспіл. науках / Пер. з англ. О. Дем'янчука. К.: Вид. дім "КМ Академія", 2004. 127 с.
11. Конституція України (із змінами і доп.). К.: Атіка, 2006. 64 с.
12. Кормич Л., Шелест Д. Громадські об'єднання та політичні партії сучасної України. К.: АВРІО, 2004. 262 с.
13. Корпач Н, Сидорук І. Основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні: соціально педагогічний аспект. URL.:[корпач.pdf](#)
14. Левченко Л. Розвиток участі неурядових організацій у прийнятті рішень органами державної влади (міжнародний досвід 80-90-х років ХХ століття). *Державне управління: теорія і практика*. К.: НАДУ. 2005. №2. С.34–42.
15. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. К.: Основи, 1999. 422 с.
16. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. 520 с.
17. Пашко Л. Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. 210 с.
18. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 черв. 1992 р.. Відом. Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 504.
19. Про громадські об'єднання. Закон України від 22 березня 2012 р. URL:[Про громадські об'єднання | від 22.03.2012 № 4572-VI](#)
20. Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16 верес. 1997 р. Відом. Верховної Ради України. 1997. № 46. Ст. 292.
21. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 16 груд. 1994 р. Відом. Верховної Ради України. 1995. № 4. Ст. 28.
22. Цивільний кодекс України. *Офіц. вісн. України*. 2003. № 11. Ст. 461.
23. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 13 груд. 1991 р.. Відом. Верховної Ради. 1992. № 12. Ст. 165.

24. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1 груд. 1998 р. Відом. Верховної Ради. 1999. № 1. Ст. 2.
25. Про професійних творчих працівників та творчі спілки: Закон України від 7 жовт. 1997 р. Відом. Верховної Ради. 1998. № 52. Ст. 312.
26. Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України URL.: [Про затвердження Державної цільо... | від 02.06.2021 № 579](#)
27. Проблеми й перспективи співпраці громадських організацій та політичних партій: Матеріали конференції. К.: Міленіум, 2002. 108 с.
28. Прогнімак О. Асоціації, інші добровільні об'єднання – опора територіальних громад. *Віче*. 2003. № 9. С. 43 – 45.
29. Путівник по третьому сектору для керівного складу. Видання Зальцбурзького семінару. 1997. 20 с.
30. Розвиток громадянського суспільства в Україні. Історія зародження громадянського суспільства в Україні. URL.: <http://www.europexxi.kiev.ua/>
31. Розвиток громадянського суспільства в Україні. Неурядові громадські організації. URL.: <http://www.europexxi.kiev.ua/>
32. Розвиток спроможності регіональних аналітичних центрів у сфері аналізу політики на місцевому рівні. URL.: <http://www.icps.kiev.ua/>
33. Ротар Н. Діалогові форми політичної участі: передумови та перспективи становлення в Україні. *Політичний менеджмент*. 2007. №1. С.75 – 92.
34. Реформування молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави. URL. [dopovid-molod-2012-2021-pdf.pdf](#)
35. Тертичка В. Системний підхід як підґрунтя аналізу державної політики. *Вісник НАДУ*. 2005. № 1. С. 76–86.
36. Тертичка В. Ціннісні орієнтації аналізу державної політики в умовах розбудови громадянського суспільства України. Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи: Зб. наук. пр. Укр. Академії

держ. упр. При Президентіві України . Кол. авт.; За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. К.: Вид-во УАДУ, 2001. С. 211–234.

37. Теорія і практика політичного аналізу: Навч. посіб. / За заг. ред. О. Л. Валевського, В.А. Ребкала. К.: Міленіум, 2003. 228 с.

38. Тертичка В. Аналітик політики: професійні вимоги і стратегія діяльності. *Вісн. УАДУ*. 2004. № 2. С. 360 – 368.

39. Тертичка В. Державна політика в умовах ліберальної демократії: аналіз деяких концептуальних засад. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 2000. № 3. С. 273 – 280.

40. Тертичка В. Державна політика як фактор життєдіяльності суспільства. *Командор*. 2000. № 2 – 3. С. 20 – 22.

41. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 750 с.

42. Тертичка В. Державно-політичне рішення як об'єкт наукового аналізу. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 1999. № 2. С. 135 – 142.

43. Тертичка В. Колективні рішення як фактор державної політики підвищення суспільного добробуту. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 2000. № 4. С. 253 – 259.

44. Тертичка В. Консультативні цінності аналізу державної політики. *Вісн. Української Академії держ. упр. при Президентіві України*. 2001. № 4. С. 281–291.

45. Тертичка В. Корпоративна культура і проблеми впровадження державно-політичних рішень. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 2000. № 2. С. 200 – 208.

46. Тертичка В. Політична наука й аналіз політики: парадигма взаємовідносин. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 2002. № 2. С. 273 – 285.

47. Тертичка В. Проблеми оцінювання результативності й ефективності в аналізі державної політики. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 2002. № 1. С. 215 – 222.

48. Тертичка В. Теоретичні інструменти аналізу державної політики. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 1999. № 3. С. 131 – 139.
49. Тертичка В. Цілі державної політики як об'єкт аналізу. *Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України*. 2001. № 2, ч. 2. С. 208 – 216.
50. Тинкован О. Взаємодія органів державної влади та НДО в Україні: проблемні питання. *Актуал. пробл. держ. упр.* Д.: Дніпропетр. регіон. ін-т УАДУ при Президентіві України, 2002. Вип. 4 (10). С. 47 – 53.
51. Тинкован О. З історії виникнення неурядових дослідних організацій Канади. *Ефективність держ. упр.* Л.: Львів. регіон. ін-т НАДУ при Президентіві України, 2005. Вип. 8. С. 157 – 162.
52. Тинкован О. Концептуальні підходи до співпраці уряду з неурядовими дослідними організаціями: досвід Канади. *Актуал. пробл. держ. упр.* Д.: Дніпропетр. регіон. ін-т УАДУ при Президентіві України, 2006. Вип. 1 (23). С. 78 – 85.
53. Тинкован О. Мозкові центри: походження, функції, класифікація. *Актуал. пробл. держ. упр.* Д.: Дніпропетр. регіон. ін-т УАДУ при Президентіві України, 2002. Вип. 3 (9). С. 43 – 55.
54. Тинкован О. Неурядові дослідні організації та вибори: аналіз ситуації. *Актуал. пробл. держ. упр.* Д.: Дніпропетр. регіон. ін-т УАДУ при Президентіві України, 2005. Вип. 1 (19). С. 57 – 63.
55. Тинкован О. Неурядові дослідні організації як суб'єкти аналізу державної політики: спроба класифікації. Проблемні питання аналізу державної політики / Уклад. В.Є. Романов. Д.: Центр економічної освіти, 2002. С. 31 – 37.
56. Ткачук А. Український “третій сектор”: деякі думки з приводу юридичної природи та термінології. *Перехрестя*. 2000. № 4. С. 30–33.
57. Токовенко В. Політичне керівництво і державне управління: проблеми взаємовідносин та оптимізація взаємодії: Моногр. К.: Вид-во УАДУ, 2011. 256 с.

58. Хогтон Д. Взаємодія державних і недержавних структур у справі формування політики підтримки малого бізнесу: варіант для України. *Економіка України*. 1997. № 11. С. 42 – 48.
59. Хома Н. Громадське лобіювання: зміст, можливості впливу, перспективи розвитку в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2014. Вип. 5. С. 86 – 94.
60. Хома Н. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід: монографія. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2012. 592 с.
61. Хуснутдінов О. Громадський рух та його участь у становленні громадянського суспільства в Україні. *Вісн. УАДУ*. 2001. № 3. С. 264 – 271.
62. Хуснутдінов О. Процес формування громадянського суспільства в Україні як передумова становлення правової держави. *Вісн. УАДУ*. 2001. № 3. С. 233 – 241.
63. Хуснутдінов О. Соціальне партнерство між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями як можливість та здатність самоорганізації населення. *Вісн. УАДУ*. 2002. № 3. С. 210 – 215.
64. Янг Е. і Куїнн Л. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: Практик. Посіб. для радників з державної політики у Центральній і Східній Європі / Пер. з англ. С. Соколик; Наук. ред. пер. О. Кілієвич. К.: К.І.С., 2003. 120 с.
65. Ярош О. Жіночий рух.. Куди і навіщо. *Віче*. 2000. № 3. С. 109 – 115.
66. Ярош Я. Концептуальні аспекти дослідження об'єднань громадян. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2016. Вип. 2 (327). С. 226–231.
67. Ярош Я. Молодь. Політика. Влада. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. 148 с.
68. Ярош Я. Функціонування об'єднань громадян в Україні. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*: зб. наук. праць. Харків, 2015. Вип. 2 (10). Ч. 2. С.167–177.

69. Якименко Ю. Громадянська активність в Україні: чи приречені ми мати те, що маємо?. *Дзеркало тижня*. 2002. № 41. С. 4.
70. Якубовський О., Бутирська Т. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії. Національна академія держ. управління при Президентові України; Одеський регіональний ін-т держ. управління. О.: ОРІДУ НАДУ, 2004. 198 с.